

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДО ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті йдеться про особливості впливу педагогічних умов на підвищення якості підготовки майбутніх фахівців соціальної сфери до професійної діяльності.

Ключові слова: соціальний працівник, соціальна робота, професійна підготовка, професіоналізм, педагогічні умови, інтерактивні технології, мультимедіа

В статье идет речь об особенностях влияния педагогических условий на повышение качества подготовки будущих специалистов социальной сферы к профессиональной деятельности.

Ключевые слова: социальный работник, социальная работа, профессиональная подготовка, профессионализм, педагогические условия, интерактивные технологии, мультимедиа

In the article speech goes about the features of influence of pedagogical terms on upgrading preparation of future specialists of social sphere to professional activity.

Key words: social worker, social work, professional preparation, professionalism, pedagogical terms, interactive technologies, multimedia

Актуальність дослідження. Підготовка майбутніх соціальних працівників до професійної діяльності передбачає формування компетентності в галузі вивчення індивідуальності і соціальної природи людини, особливостей соціальних груп та індивідів у конкретних обставинах суспільного життя; засвоєння методів впливів, вияву їхніх можливостей у міжособистісному спілкуванні; надання безпосередньої допомоги конкретній людині чи групі людей у розв'язанні їхніх проблем. Разом з тим навчання соціальних працівників має відбуватися на основі компетентнісного підходу в процесі їхньої первинної професіоналізації та з урахуванням інших науково-методологічних підходів, які лежать в основі педагогіки, психології, соціальної роботи, праксеології, андрагогіки, акмеології, аксіології, синергетики та інших наук і доповнюють сутність педагогічних умов фахової підготовки студентів у вищій школі.

© Хоменко-Семенова Л.О., 2013 р.

Метою статті є розгляд педагогічних умов формування готовності майбутніх соціальних працівників до використання інтерактивних технологій у професійній діяльності.

Нашим завданням є створити такі педагогічні умови підготовки майбутніх соціальних працівників, за яких вони з перших кроків самостійної професійної діяльності уже вмітимуть виявляти знання, систему вмінь, що визначають певний рівень професійної компетентності майбутнього фахівця, і є основою професіоналізму як здатності людини ефективно і якісно здійснювати певний вид діяльності.

Поняття «педагогічні умови» сьогодні інтенсивно використовується у дисертаційних дослідженнях, присвячених проблемами професійної підготовки майбутніх фахівців, а тому вважаємо за доцільне проведення глибшого методологічного аналізу цього феномену. У довідковій літературі сутність поняття «умова» визначається як необхідна *обставина*, що уможливорює здійснення, створення, утворення чого-небудь або сприяє чомусь [3, с. 1506]. Водночас,

«обставина» характеризується як сукупність умов, за яких що-небудь відбувається [3, с.818]. Також науковці використовують поняття *фактор як умову*, рушійну силу будь-якого процесу, явища; чинник [3, с. 1526]. У нашому дослідженні таким *явищем* є процес професійної підготовки соціальних працівників.

Отже, навчання фахівців залежить від певних умов, *чинників*, які є *причиною* – явищем, що породжує інше явище та визначає його характер [3, с. 1601], є приводом для певних дій, спонукою, мотивом, які зумовлюють певні вчинки [3, с. 1140]. Це підкреслює причинно-наслідковий зв'язок між умовами професійної підготовки і результатами навчання фахівців.

Таким чином, якщо певна умова є причиною якогось ефекту, то вияв цього ефекту залежить не лише від усвідомлення нами цієї умови (її визначення), а від її наявності, існування, реалізації. Відтак перед викладачем постає завдання не лише *визначити*, але й *створити (підготувати), реалізувати* певні умови для досягнення запланованого ефекту.

У довідковій літературі надаються різні тлумачення поняття “умова”, які мають багато спільного. Так, у “Філософському енциклопедичному словнику” зазначено: “умова – філософська категорія, в якій відображаються універсальні відношення речі до тих факторів, завдяки яким вона виникає та існує. Завдяки наявності відповідних умов властивості речей переходять з можливості в дійсність” [8, с. 482].

Питання про педагогічні умови розглядається у роботах багатьох дослідників. Так, О. Ф. Федорова під педагогічними умовами розуміє сукупність об'єктивних можливостей змісту навчання, методів, організаційних форм та матеріальних можливостей її здійснення, що забезпечують успішне вирішення поставленого завдання [7]. А. М. Алексюк, А. А. Аюрзанайн, П. І. Підкасистий під педагогічними умовами розуміють чинники, що впливають на процес досягнення мети, при цьому поділяють їх на: а) зовнішні: позитивні відносини викладача і студента; об'єктивність оцінки навчального процесу; місце навчання, приміщення, клімат тощо; б) внутрішні (індивідуальні): індивідуальні властивості студентів (стан здоров'я, властивості характеру, досвід, уміння, навички, мотивація тощо)

[1]. В. М. Манько педагогічні умови визначає як взаємопов'язану сукупність внутрішніх параметрів та зовнішніх характеристик функціонування, яка забезпечує високу результативність навчального процесу і відповідає психолого-педагогічним критеріям оптимальності [5, с. 153–161].

Педагогічними умовами вважають обставини, що сприяють розвитку чи гальмуванню навчально-виховного процесу, їх визначають як комплекс засобів, наявних у навчальному закладі для ефективного здійснення навчально-виховного процесу. На думку О. Бражнич, педагогічні умови є сукупністю об'єктивних можливостей змісту, методів, організаційних форм і матеріальних можливостей здійснення педагогічного процесу, що забезпечує успішне досягнення поставленої мети [2].

Для визначення оптимальних педагогічних умов професійної підготовки майбутніх соціальних працівників до використання інтерактивних технологій у професійній діяльності ми враховували закономірності навчання, згідно з якими результативність професійної підготовки студентів перебуває у залежності від таких чинників:

- *значущості для майбутніх фахівців змісту навчального матеріалу;*
- *гносеологічні, відповідно до яких результати підготовки соціальних*

працівників залежать від обсягу навчально-пізнавальної діяльності та практичного застосування знань і вмінь, а продуктивність засвоєння знань прямо пропорційно залежить від потреби вчитися, від рівня проблемності навчання, інтенсивності залучення студентів до розв'язання значущих для них навчально-професійних завдань, що водночас мотивує їх до творчої навчально-пізнавальної діяльності;

– *психологічні*, що потребують урахування інтересу до навчально-професійної діяльності і навчальних можливостей студентів, оскільки продуктивність фахової підготовки залежить від їхньої пізнавальної активності, особливостей мислення, розвитку пам'яті, здатності до учіння, сформованості навичок і вмінь, які формуються у процесі застосування спеціальних тренувальних вправ і спонукають до мисленнєвої діяльності та смислотворчості;

– *кібернетичні*, згідно з якими ефективність, якість навчання залежить від частоти й обсягу зворотного зв'язку, від ефективності контролю, від якості управління навчальним процесом, а продуктивність професійної підготовки підвищується, коли модель дії, що її слід виконувати, – «програма рухів» та її результати – «програма мети» випереджають у мозку саму діяльність;

– *соціологічні*, які підкреслюють актуальність застосування інтерактивних технологій і підтверджують, що розвиток індивіда зумовлюється розвитком тих осіб, з якими він спілкується, а ефективність навчання залежить від інтенсивності пізнавальних контактів, взаємонавчання, пізнавального напруження, від якості спілкування на різних рівнях тощо;

– *організаційні* закономірності, що підкреслюють: ефективність навчання залежить від управління цим процесом з боку викладача та оптимальної організації навчально-пізнавальної діяльності студента.

Реалізація педагогічних умов підготовки соціальних працівників до використання інтерактивних технологій у професійній діяльності передбачає оптимізацію навчально-пізнавальної діяльності студентів, що, фактично, є

основою їхнього професіогенезу. У процесі професійного розвитку майбутніх фахівців у ВНЗ відбувається не тільки суто професійна підготовка, а й формування потреби та особистісної готовності студентів оволодіти професією, прагнення набути професійної освіченості, майстерності, культури фахівця, що об'єднується загальним поняттям професійна компетентність.

Перед викладачами стоїть завдання створити такі педагогічні умови підготовки студентів, за яких вони з перших кроків самостійної професійної діяльності уже вмітять виявляти знання, систему вмінь, що визначають певний рівень професійної компетентності майбутнього фахівця, і є основою професіоналізму як здатності людини ефективно і якісно здійснювати певний вид діяльності. Реалізація педагогічних умов підготовки соціальних працівників як представників соціономічних професій має на меті сформувати навички продуктивної міжособистісної взаємодії в роботі з людьми, спираючись на методи і технології роботи в різних соціальних сферах залежно від конкретної ситуації.

Спираючись на вимоги сучасного ринку праці до соціального працівника і враховуючи умови і показники його підготовки у ВНЗ, ми виокремили наступні педагогічні умови, які, на нашу думку, сприятимуть підвищенню якості підготовки майбутнього соціального працівника до використання інтерактивних технологій у професійній діяльності:

– формування у майбутніх соціальних працівників мотиваційної сфери

професійного самовизначення у процесі набуття спеціальної освіти, оскільки мотивація є рушійною силою людської діяльності для досягнення конкретної мети, а в освітній сфері – для забезпечення її якості. Саме мотивація має сильний вплив на поведінку та діяльність будь-якого індивіда, у тому числі, й професійну діяльність.

Другою педагогічною умовою визначаємо:

- формування у майбутніх соціальних працівників професійної спрямованості щодо професійної діяльності у соціальній сфері, оскільки усвідомлення значущості своєї професії є важливою рушійною силою до самовдосконалення. Соціальний працівник як суб'єкт соціальної роботи сьогодні має бути професіоналом високого ґатунку, який спроможний оптимально моделювати не лише власне життя, а й життя клієнта. А отже, суб'єктність соціального працівника повинна розглядатись у контексті забезпечення необхідних умов для успішного здійснення його професійного саморозвитку.

Третя умова:

- використання на навчальних заняттях інтерактивних технологій, які безпосередньо є важливою ланкою підготовки майбутніх соціальних працівників до використання цих же технологій у професійній діяльності, оскільки вони є засобом з'єднання між соціальним працівником і клієнтом у вирішенні різних, часом, непередбачуваних завдань.

Аналіз літератури з проблеми класифікації інтерактивних технологій дозволив нам виокремити наступні різновиди інтерактивних технологій:

- технології гіпертекстового подання інформації;
- технології мультимедіа;
- технології, що використовують інтерактивне устаткування (електронні дошки);
- технології створення презентацій;
- технології відеоконференцзв'язку.

Коротко зупинимось на характеристиці кожної з

технологій. Технології гіпертекстового подання інформації.

В основі гіпертекстового подання інформації лежить ідея розширення традиційного поняття тексту, шляхом введення поняття нелінійного тексту. При цьому виходить система, яка називається гіпертекстом або нелінійним текстом. Впровадження телекомунікацій і наскрізне використання інформаційних технологій в освіті привели до створення прогресивніших інформаційних засобів – систем гіпермедіа. Гіперсередовищем або гіпермедіа називається гіпертекст, до складу якого входить структурована інформація різних типів.

Технології мультимедіа.

У широкому сенсі термін «мультимедіа» означає спектр інформаційних технологій, що використовують різні програмні і технічні засоби з метою найбільш ефективної дії на користувача (що став одночасно і читачем, і слухачем, і глядачем). Мультимедіа є ефективною освітньою технологією завдяки властивим їй якостям інтерактивності, гнучкості та інтеграції різних типів навчальної інформації, а також завдяки можливості враховувати індивідуальні особливості учнів і сприяти підвищенню їх мотивації.

Технології, що використовують інтерактивне устаткування (електронні дошки).

Програмно-апаратний комплект «Інтерактивна дошка» – це сучасний мультимедіа-засіб, який, володіючи всіма якостями традиційної шкільної дошки,

має ширші можливості графічного коментування екранних зображень; дозволяє контролювати і виробляти моніторинг роботи всіх виучуваних одночасно; природним чином (за рахунок збільшення потоку інформації, що пред'являється) збільшити учбове навантаження виучуваного; забезпечити ергономічність вчення; створювати нові мотиваційні передумови до вчення; вести навчання, побудоване на діалозі [4].

Дані технології володіють властивістю інтерактивності, тобто викладачеві і студентам надається можливість активної взаємодії з цими технологіями. Інтерактивність означає наявність умов для навчального діалогу, одним з учасників якого є засіб інтерактивного навчання – електронна дошка.

Технології створення презентацій.

Презентації можуть володіти властивістю інтерактивності, за умови використання нелінійної структури, яка оснований на організації посилань у документі. Об'єднання технологій створення презентацій із засобами мов програмування надає можливості організації контролю навчально-пізнавальної діяльності студентів.

Технології відеоконференцзв'язку.

Телеконференція – сервіс, що надається сучасними телекомунікаційними мережами і який реалізує обмін інформацією між людьми, об'єднаними загальними інтересами.

Системи відеоконференцзв'язку використовуються переважно в дистанційному навчанні. Головна особливість даної технології, яка зумовила інтерес до їх використання, полягає в можливості реалізації візуального

інтерактивного спілкування. Серед різних видів телекомунікацій системи комп'ютерного відеоконференцзв'язку є одним з найпотужніших засобів підвищення ефективності контактів між викладачем і студентом, таким, що знаходиться на значній відстані один від одного.

Висновки. Отже, під педагогічними умовами професійної підготовки майбутніх соціальних працівників ми розуміємо сукупність взаємозалежних елементів освітнього середовища – факторів, що визначаються й усвідомлюються учасниками педагогічної взаємодії, реалізуються в навчально-виховному процесі ВНЗ, спонукають викладачів і студентів до активізації власної діяльності з метою оптимізації професіогенезу майбутніх фахівців і спричиняють підвищення ефективності процесу професійної підготовки людей з вищою освітою.

Список використаних джерел

1. Антипова В. М. Компетентностный подход к организации дополнительного педагогического образования в университете / Антипова В. М., Колесина К. Ю., Пахомова Г. А. // Педагогика. – 2006. – № 8.
2. Бражнич О. Г. Педагогічні умови диференційованого навчання учнів загальноосвітньої школи : дис. канд. пед. наук / О.Г. Бражнич. – Кривий Ріг, 2001. – 238 с.
3. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. – К. ; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2009. – 1736 с.
4. Григорьев С. Г., Гриншкун В. В. Информатизация образования. Фундаментальные основы. Учебник для студентов педагогических вузов и слушателей системы повышения квалификации педагогов // М.: МГПУ, – 2005. Опубликовано на сайте МГПУ <http://www.mgpu.ru/subdivision.php?subdivision=80>.
5. Манько, В. М. Дидактичні умови формування у студентів професійно-пізнавального інтересу до спеціальних дисциплін / В. М. Манько // Соціалізація особистості: зб. наук. пр. Національного педагогічного університету ім. М. Драгоманова. – К. : Логос, 2000. – Вип. 2. – С.

153–161.

6. Організація самостійної роботи студентів в умовах інтенсифікації навчання : навч. посіб. / [А.М. Алексюк, А.А. Аюрзанайн, П.І. Підкасистий, В.А. Козаков та ін.]. – К. : ІСДО, 1993. – 336 с.
7. Федорова, О. Ф. Некоторые вопросы активизации учащихся в процессе теоретического и производственного обучения / О. Ф. Федорова. – М. : Высшая школа, 1970. – 301 с.
8. Философский энциклопедический словарь / [гл. редакция : Л.Ф. Ильичев, П.Н. Федосеев, С.М. Ковалев, В.Г. Панов]. – М. : Сов. энцикл., 1983. – 840 с.

Отримано 20.03.2013 р.